

Richard Wagneri ooper
„Parsifal“

25., 26., 27. ja 28. augustil 2011
 kell 18.00 Noblessneri valukoja
 Euroopa kultuuripealinna Tallinn
 2011 ja Nargen festivali raames

Muusikaline juht ja dirigent: Arvo Volmer, dirigent: Risto Joost, lavastaja: Nicola Raab (Saksamaa), kunstnik: Robert Innes Hopkins (Suurbritannia), valguskunstnik: David Cunningham (Šotimaa), lavastaja assistent: Ran Arthur Braun (Iisrael). Saksa keeles eesti- ja ingliskeelsete subtiitritega.

Wagneri viimane ooper „Parsifal“ on ooperiliteratuuri üks keerulisemaid teoseid, mis esitab tõsise väljakutse nii solistidele, orkestrile kui ka koorile. „Parsifal“ on erakordselt väljendusjõuline ja ammendamatu avastamisrõõmu pakkuv teos ning ainus ooper, mille helilooja kirjutas Bayreuthi Festspielhausi erilist akustikat ja võimalusi silmas pidades. Selles ooperis õnnestus Wagneril kõige täiuslikumalt ühendada keskaja mütoloogia oma muusikaga. Wagner on laenanud motiive keskaegsest Graali legendist, Wolfram von Eschenbachi eeposest „Parzival“, Chrétien de Troyes’ „Percevalist“, piiblist, Schopenhaueri filosoofiast ja budismist. See on teos, mis küpses heliloojal kaua ja mida on valmistanud ette tema varasemad ooperid, eriti „Tristan ja Isolde“ (esietendus Rahvusoper Estoniais menukalt 2008. aasta mais). Ooperi muusikaline keel on oma aja kohta julge ja erakordselt värvikas. Helilooja Claude Debussy on „Parsifali“ nimetanud „kauneimaks helimonumendiks, mis on eales muusika auks püstitatud“. Rõhutades ooperi erilist oma teiste lavateoste kõrval, keelas Wagner kolmekümneks aastaks selle lavastamise väljaspool Bayreuthi ooperimaja. 1903. aastal võitis Metropolitan Opera endale siiski kohtu kaudu õiguse „Parsifali“ lavastada. Nii algas ooperi lavaelu väljaspool Bayreuthi Festspielhausi.

Nicola Raab on rahvusvaheliselt tuntud noor lavastaja, kelle lennukas karjäär on viinud ta Viini ja Baieri Riigiooperisse, Zürichi Ooperisse, Salzburgi festivalile, Torino Teatro Regiosse, Venetsia Teatro la Fenice'sse ja mujale. 2009. aastal tõi ta Viini menukalt lavale Francesco Conti tragikoomilise ooperi „Don Chisciotte“ ja Benjamin Britteni „Owen Wingrave“i. III

„Festspielhausist täiesti kõnevõimetuna välja astudes, teadsin, et olen saanud osa ülimast hingesuurusest ja kannatusest ning et see kogemus jääb eluks ajaks pühana ja rikkumatuna mu hinge.“
 Gustav Mahler pärast „Parsifali“ esietendust

Esmakordne ja suurejooneline – Wagneri „Parsifal“ Eestis

Intervjuu lavastaja Nicola Raabiga

„Wagneri saavutused muusikateatri valdkonnas on uskumatult olulised. Ta näitas, kuhu muusikateater on võimeline liikuma ning mida on võimalik laval väljendada.“

Nicola Raab

Palun tutvusta „Parsifali“ lavastusmeeskonda ja lauljaid. Osatäitjate valimine alles käib, kuid kindlasti tuleb kaks koosseisu – suurema Wagneri laulmise kogemusega lauljad ja nooremad, kellele see on hea võimalus end proovile panna. Tegelikult vajame lauljaid, kes oleksid avatud mõtlemisega ja valmis laulma Wagnerit antud tingimustel. Kui koosseisus on kas või üks laulja, kes ei mõista, et Noblessneri valukoda on midagi muud kui kõigi muga-

vustega ooperimaja, siis ei sobi ta sellesse projekti.

Mida see ooper sulle tähendab? Ma ei saa öelda, et oleksin „Parsifali“ väga kiindunud, sest selles on palju kristlikku sümboolikat ja mul tekkis küsimus, kuidas peaksin seda üdini tänapäevase inimesena tõlgendama? Hiljem mõistsin, et kristlus on ainult pealiskihit, sest Wagner ei olnud usklik inimene. Väga paljud, ka Wagneri fännid, tahaksid „Parsifali“ näha läbi ja lõhki krist-

liku ooperina, kuigi helilooja ei maini mitte kusagil otseselt jumalat. Kui teosesse süveneda, siis ei saa seda üheselt tõlgendada, sest selles on palju erinevaid sümboleid nagu kõigis Wagneri teostes. Ooperi viimane lause „Olgu õnnistatud meie lunastaja“ jätab lahtiseks, kes on lunastaja. On see Parsifal, Amfortas, Jumal, või teadmine?

„Parsifali“ lavastamiseks on palju võimalusi, näiteks jutustada lugu või seda kommenteerida. Bayreuthiski on lavale tulnud erinevaid versioone, 2004. aastal näiteks Christoph Schlingensiefli Aafrika etnosugemetega lavastus, millest tuli suur skandaal, kuid minu arvates oli see suurepärase. Järgmise „Parsifali“ lavastas Stefan Herheim, kes leidis igale tegelasele ja situatsioonile vaste Saksamaa või Wagneri suguvõsa ajaloos. Herheim sai hakkama millegi erakordsega. Tähan öelda, et see ooper kannab kõik välja.

Tallinnas on meil tegemist väga omanäolise esinemiskohaga, mis muudab kogu lavastuse eriliseks. Lavastamine sõltub ajast, kohast ja kontekstist. See ei tähenda, et lähtuksin konkreetse paiga ajaloost, kuid peab ära tabama, milline jutustamise viis siin toimib. Võime

kunstnikuga luua ulmelise lahenduse, kuid lõpuks tahan ma ikkagi lugu jutustada.

Kõigepealt tuleb vastu võtta tähtsad otsused, näiteks – mis on Graal? Kui oletada, et see on anum, siis saab sellesse midagi sisse panna ja see on väga oluline. Libreto järgi oli selles Kristuse veri, kuid minu jaoks on oluline, et Graalis on tühi- mik ja saab ise valida, millega seda täita. Ooperi sümboolikas on Graali kõrval tähtis ka üks teine ese, mis usaldati kuninga Titureli valdusesse – oda, millega haavati ristil rippuvat Jeesust. Need on kaks vastandit – üks, millesse on võimalik midagi panna ja teine, mis on ja jääb alati hävitavaks relvaks. Niisiis kaks vastandit – hea ja halb. Võib-olla on kõigil meist oma tähenduse ja sisuga Graal ning alles selle leidmisel mõistad Graali olemust. Seda püüangi näidata.

Kaalusid ka teiste esinemispaikade kasutamist. Miks langes valik Noblessneri valukojale?

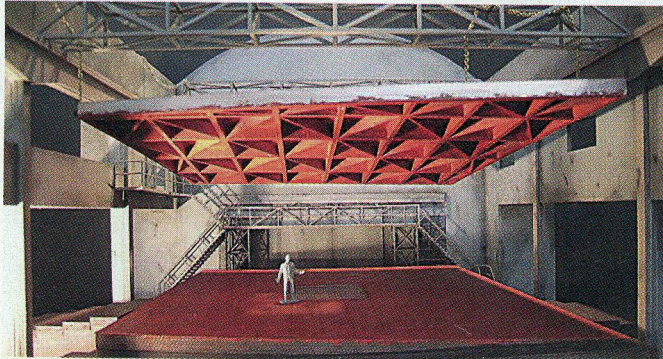
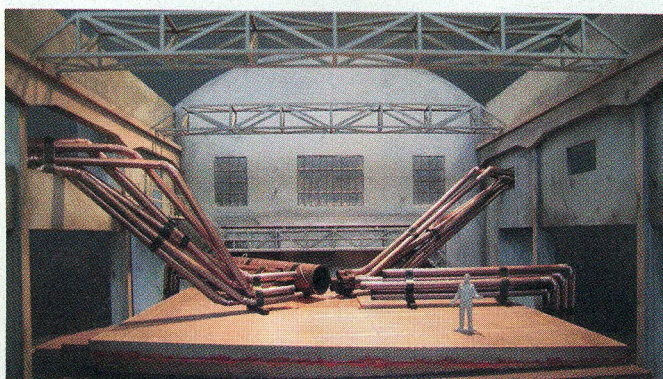

„Parsifali“ tehnikanõukogu Noblessneri valukojas 31. augustil 2010. Vasakult: Robert Innes Hopkins, Nicola Raab, Arvo Volmer, David Cunningham ja Mart Mikk.

Olen alati tahtnud lavastada mahajäetud tööstushoones. Minu assistent Ran Braun, Estonia lavastaja Neeme Kuningas ja projektijuht Rein Mikk otsisid kümme päeva, käisid läbi mitu erinevat kohta, kuid

ükski neist polnud päris õige – kord ei sobinud akustika, kord oli midagi muud puudu... Käisime ka Pirita kloostri varemeis ja olin juba valmis seal lavastama. Päev hiljem aga läksime Noblessneri valukotta ja ma tundsin, et see on õige koht.

„Parsifali“ piletid müügil alates 1. oktoobrist hinnaga 290–790 krooni.

Robert Innes Hopkinsi lavakujundus Wagneri ooperile „Parsifal“. Fotod maketist.

Paljud kardavad Wagneri oopereid, sest need on pikad ja vajavad süvenemist. Eestis puudub ka Wagneri esitamise traditsioon. Mida ütleksid kõhklevale inimesele julgustuseks?

Teadvusta endale, et ooper on pikk, kuid tule kohale ja lase end toimival kaasa haarata. See on täiesti hoomatav ooper. Piisab sisu kokkuvõtte lugemisest, et olla võimeline kogema ooperi erinevaid tasandeid.

Siin on kaks maailma – üks, mis peab ennast heaks ja teine, mida hea peab halvaks. Tegelikult on heal maailmal probleem – ta on takerdunud soovi olla parem kui lihtsalt hea. See on väga oluline ja ma püüan seda oma lavastuses ka välja tuua – näidata maailma, mis ei ole võimeline lahendama endast tulenevat probleemi.

Ooper räägib inimlikkusest ja inimeseks olemisest. Need teemad on aegumatud ja seepärast puudutab see teos meid ikka ja jälle, ükskõik, mis nurga alt seda vaadata. See on omaette maailm. ///

Küsitlenud Liina Viru

Euroopa kultuuripealinna Tallinn 2011 raames tuleb 10. veebruaril kontsertesitusele ka Nikolai Rimski-Korsakovi ooper „Tsaari mõrja“. Kontsert kuulub EBU Euroradio hooaega „Euroopa kultuuripealinn Tallinn 2011“ ja jõuab Klassikaraadio vahendusel Euroopa ning Ameerika ooperisõpradeni.

Kas teadsid, et külastajatel on võimalik ette tellida jooke ja suupisteid, mida serveeritakse etenduste eel või vaheajal teatri Sinises saalis? Talveaias toimuvate etenduste ja kontsertide puhul kaetakse laud enne üritust. Vt. lähemalt www.opera.ee.